

KLINc: Kinderen Leren Initiatieven Nemen in *communicatie*

PonTeM / Kentalis wil u met deze nieuwsbrief graag informeren over het **KLINc-Atelier**: een nieuwe aanpak voor communicatie- en taalstimulering bij jonge kinderen met meervoudige beperkingen en ernstige spraak- en taalmoeilijkheden.

Aandacht voor taal, communicatie en geletterdheid

Communiceren met verstandelijk en/of meervoudig beperkte kinderen die niet of nauwelijks kunnen praten lijkt soms een onmogelijke opgave. De taalverwerving van deze kinderen vertoont dikwijls grote achterstanden, en daarom gaat men er nogal eens van uit dat ze waarschijnlijk nooit zullen leren lezen. Dit wordt ingegeven door de idee dat deze kinderen het vaak al moeilijk genoeg hebben met het leren omgaan met hun beperkingen, en niet toekomen aan volwaardige communicatie en geletterdheid. Dat wil niet zeggen dat ze niet de capaciteiten bezitten om te communiceren en te leren lezen; het kost alleen zeer veel extra moeite, geduld en ondersteuning om ze op weg te helpen.

Om jonge kinderen met beperkingen optimale kansen te geven om te groeien in taal, communicatie en geletterdheid is het belangrijk om zo vroeg mogelijk te beginnen met de stimulering ervan. De eerste vier tot vijf levensjaren zijn namelijk het belangrijkste voor de ontwikkeling van taal- en communicatie. Uit (inter)nationaal onderzoek en ervaring weten we dat veel verstandelijk en/of meervoudig beperkte kinderen goed in staat zijn om met passende ondersteuning en aanpassingen in hun omgeving te communiceren en dat ze via pictogrammen, symbolen en gebaren leren 'lezen', en zelfs woorden en letters kunnen leren herkennen.

We willen daarom in het KLINc-Atelier laten zien wat er allemaal mogelijk is om jonge kinderen in contact te brengen met (geschreven) taal, hoe hun taalverwerving gestimuleerd kan worden en op welke manier hun communicatiemogelijkheden uitbreidbaar zijn.



Spelenderwijs taal ontdekken en leren communiceren

Het KLINc-Atelier is werkwijze die we hebben ontwikkeld in kinderdagcentrum *De Grummelkes* (RADAR) in Cadier en Keer, waar kinderen tenminste drie dagdelen per week verblijven. Het ontwikkeltraject is op deze locatie inmiddels afgerond, en er wordt nu gezocht naar mogelijkheden om elders in het land KLINc-Ateliers op te zetten.

In het atelier gebruiken we gebaren, mondelinge en geschreven taal, video, foto's, tekeningen, pictogrammen en symbolen om de communicatie met de kinderen te ondersteunen. We beschikken over speciaal voor kinderen aangepaste computertechnologie, op maat gemaakte software (met behulp van *ClassroomSuite*), communicatiehulpmiddelen met spraakuitvoer, en digitale portfolio's waarmee we de verrichtingen van de kinderen vast kunnen leggen.



In het atelier hebben de kinderen de keus uit een groot aanbod aan activiteiten. Deze activiteiten hebben altijd iets met elkaar te maken, omdat ze samenhangen met het project dat in een bepaalde periode in de groep centraal staat. Een voorbeeld van zo'n project is 'Kom koken in onze keuken', waarin de kinderen ervaringen op kunnen doen rondom het thema keuken. De eerste kennismaking met het thema is de startactiviteit: bijvoorbeeld een bezoekje aan een keuken, waar koekjes en pannenkoeken gebakken (en gegeten!) kunnen worden. De boeken die worden voorgelezen, de liedjes die de kinderen leren, de speelmaterialen die in de ruimte aanwezig zijn, de mogelijkheden voor creatieve activiteiten, de aangepaste computerprogramma's waar de kinderen mee spelen: ze sluiten in die periode allemaal aan bij het centrale thema.

Aanpak op maat

Daarnaast zijn de activiteiten die de kinderen binnen ieder project doen gebaseerd op hun eigen vaardigheidsniveau en belevingswereld, en zijn ze erop gericht om de kinderen nieuwe dingen te leren. Met name op het creatieve en exploratieve vlak proberen we de kinderen uit te dagen. We baseren ons in dat opzicht op de stimuleringsmethode die is ontwikkeld in *Reggio Emilia*. Deze aanpak is erop gericht om kinderen op hun eigen niveau spelend te laten leren en mogelijkheden voor expressie te bieden. Aan het begin van het project maken we samen met de ouders een inschatting van de mogelijkheden van ieder individueel kind, en op basis daarvan maken we een ontwikkelingsplan van activiteiten die we met het kind willen ondernemen. We leggen de ervaringen van de kinderen tijdens het project zo veel en goed mogelijk vast op video en foto's, die we dan weer op de televisie en de computer kunnen laten zien, zodat de kinderen hierover met hun ouders, groepsleiding en de andere kinderen uit de groep kunnen communiceren. Dit proces wordt begeleid door een kernteam van ouders, groepsbegeleiders en therapeuten, die zich gezamenlijk bezighouden met het verbeteren van de taalverwerving en communicatiemogelijkheden van de kinderen.

Effectieve interventie

Sinds de start van het project KLINC in 2006 hebben we een groep van 13 kinderen op kinderdagcentrum *De Grummelkes* gedurende 2 jaar nauwkeurig gevolgd, in samenwerking met onderzoeker Margje van der Schuit van de Radboud Universiteit Nijmegen. In iedere projectcyclus van 9 weken hebben we gekeken wat de vooruitgang van de kinderen was in samenhang met de thema's die we de kinderen hebben aangeboden. Daarnaast zijn er halfjaarlijkse metingen verricht om de ontwikkeling van de kinderen op een aantal aspecten, zoals taalbegrip, in kaart te brengen. De resultaten van dit longitudinale onderzoek worden eind 2011 gepresenteerd in de vorm van een proefschrift. We kunnen nu echter al zeggen, gezien de ervaringen van de kinderen, hun ouders, en de groepsleiding die bij de begeleiding betrokken is, dat het project succesvol is geweest. Testen laten zien dat met name de woordenschat van de kinderen groter is geworden, in vergelijking met een controle-groep die niet aan de interventie heeft deelgenomen. In 2008 zijn we daarom ook gestart met de implementatie en uitbreiding van KLINC in 3 scholen voor kinderen met communicatieve beperkingen: School Mariëlla in Vught, Koca in Antwerpen en KIDS in Hasselt (project Benchmarking Interactief Ankergestuurd Taalonderwijs, Interreg IV-BMG-II-1=86).



Meer informatie

KLINC was een onderdeel van het Interreg III-project 'In-Com-Clusie: Inclusie door Communicatie-ondersteuning' dat zich richt op het ontwikkelen van nieuwe vormen van zorg- en dienstverlening die de autonomie van jonge kinderen met een handicap ondersteunen. Het project worden mogelijk gemaakt door cofinanciering van de Europese Unie (Interreg IV Benelux Middengebied-V-1=31).

Voor meer informatie over KLINC, In-Com-Clusie en BIAT kunt u terecht bij:

prof. dr. Hans van Balkom
Kentalis / E&I
Postbus 7
5270 BA Sint-Michielsgestel
E-mail: h.vanbalkom@kentalis.nl

dr. Judith Stoep
projectuitvoerder KLINC
telefoon: 06-13575135
www.kentalis.nl
E-mail: j.stoep@kentalis.nl



Achtergrondinformatie

Wetenschappelijke publicaties

- Schuit, M. van der, Segers, E., Balkom, H. van, Stoep, J., & Verhoeven, L. (2010). Immersive communication intervention for speaking and non-speaking children with intellectual disabilities. *Augmentative and Alternative Communication*, 26, 203-220.
- Schuit, M. van der, Segers, E., Balkom, H. van, & Verhoeven, L. (2011). Early language intervention for children with intellectual disabilities: a neurocognitive perspective. *Research in Developmental Disabilities*, 32, 705-712.

Bijdragen in boeken

- Stoep, J., Balkom, H. van, Luiken, H., Snieders, J., & Van der Schuit, M. (2008). Het KLINC-Atelier: ruimte voor het beleven en verwerven van communicatie, taal en beginnende geletterdheid. In H. Van Balkom & J. Knoops (Red.), *In-Com-Clusie: Inclusie door communicatieontwikkeling en -ondersteuning* (pp. 111-163). Leuven: Acco.



- Stoep, J., Balkom, H. van, Luiken, H., & Van der Schuit, M. (2009). Het KLINC-Atelier: Een speel- en leeromgeving voor niet- of nauwelijks sprekende peuters en kleuters met een verstandelijke of meervoudige beperking. In H. van Balkom (Red.), *Communicatie op eigen wijze* (pp. 231-244). Leuven: Acco.

Andere publicaties

- Stoep, J. (2008). KLINC: Mogelijkheden voor taal, communicatie en geletterdheid zoeken en bieden voor kinderen met beperkingen. *Keypoint*, 32, 7-9.
- Stoep, J. (2008). Kinderen Leren Initiatieven Nemen in communicatie. *BOSK Magazine*, 4, 36.
- Stoep, J. & Balkom, H. van (2009). Spelen met taal en communicatie: Nooit te vroeg om mee te beginnen. *Vakblad Vroeg*, mei, 10-11.